

TAFANERIES

La plaça de Mossén Milà, antigament anomenada de les Mosques, perquè s'hi trobaven algunes carnisseries, és una placeta ombrívola, al cor de la ciutat de València. El calorós estiu de 1852 patí la seua hora més fosca, quan s'hi perpetraren quatre assassinats. Podem reconstruir alguns fragments d'aquesta tràgica història de «true crimes» per posar, com diu Carles Porta, llum a la foscor.

A la fi de juliol de 1852 s'esperaven dies de penitència i la premsa comentava que, després de passar pels banys a la platja, una part de la ciutadania fugiria a la muntanya. El dia 25 del mes, la celebració de Sant Jaume, calgué en diumenge. Per tant, podem imaginar un dia estiuenc, en el qual molts habitants de la ciutat de València aprofitarien el descans setmanal per acostar-se a la mar, passejar pels carrers buscant l'ombra o visitar persones conegudes. Precisament així van fer dues joves, les dues anomenades Francisca. Eren Francisca Vicent Riera, de vint anys, i Francisca Vargas Muñoz, de quinze. Llevat del pare d'aquesta, que era murcià, la resta de progenitors de les joves foren batejats a l'Horta Nord (Burjassot, Carpesa i Godella). Elles, però, ja van rebre el primer sagrament a la ciutat: la de vint anys a Sant Miquel, enllà de la Porta de Quart, i la de quinze a la Santa Creu, val a dir, al barri del Carme. Això fa pensar en famílies que, com fou molt habitual en aquella època, deixaren l'horta per anar a treballar a la ciutat. Doncs bé, comencem el relat amb Francisca Vicent i Francisca Vargas que, poc abans del migdia, passegen per la ciutat per anar a veure una cosina de la més jove. Aquesta tercera dona era Maria Muñoz Soriano, que aleshores tenia trenta-tres anys.

Maria Muñoz havia sigut batejada a Godella, com també els seus pares rebren el sagrament a l'Horta Nord (Burjassot i Godella). Per tant, no costa molt suposar que, com la cosina i la seua amiga, també va traslladar-se a València. Probablement havia passat mitja vida a la capital, «servint», com es deia a l'època. Quan les dues joves visitaren Maria, aquesta era la casera, val a dir, la criada major, del senyor Gregorio Mayans Vives de Cañamás, il·lògicament habitava al palau del senyor, que estava a la plaça de les Mosques (ara, de mossén Milà), número 4. Cal dir que, en aquella època, València estava organitzada en quatre quartells: Serrans, Mercat, Sant Vicent i Mar, tot just on estava la plaça o placeta de les Mosques. La plaça era un lloc tranquil, com ho demostra el fet que hi vivien molts eclesiàstics (en l'època: Pedro Aris, Faustino Benito i Matias Sanz, canonges de la Seu, visqueren als números 6, 7 i 9, i Francisco Valero, notari de la cúria, al 2).

Gregorio Mayans era un home major, que tenia setanta-tres anys. Ell procedia d'Oliva, igual que el seu avi, el famós il·lustrat valencianista Gregorio Mayans y Siscar, un erudit, historiador i lingüista que també va fer l'edició de les obres

Entrega 118

En juliol 1852 es produí un assassinat múltiple al cor de València. Mataren tres dones, de 15, 20 i 33 anys, i un home de 73.

Quatre persones assassinades a la plaça de les Mosques (I)

FRANCESC J. HERNÁNDEZ
València

1. Mapa de València de 1853 amb la divisió de quartells i placeta de les Mosques. 2. Plaça de les Mosques al mapa de Tosca (s. XVIII). 3. Criada de 1860. 4. Gravat amb un retrat de Gregorio Mayans y Ciscar de 1755. 5. Palau dels Vives de Cañamás, enfront de l'església de Benifairó de les Valls.

nia casa pairal a Benifairó de les Valls, que encara perviu (encara que en estat lamentable), i que, a més, després de la mort del seu home (que fou assassinat), es va encarregar de vendre la rica biblioteca que havia acumulat el seu sogre, l'il·lustrat valencianista.

Manuel i Josefa tingueren quatre fills (Gregorio, Margarita, Bernarda i Juan Antonio). Gregorio era el major i tindria uns catorze anys quan mataren violentament el seu pare. Uns cinquanta anys després, podem suposar-li una vellesa plàcida al palau de la plaça de les Mosques, atès per Maria Muñoz i amb altres empleats seus, secretaris o comptables, no es trobarien a la casa en aquell diumenge en el qual el destí de tots els presents donà un gir imprevist i tràgic.

Aquell dia de Sant Jaume de l'any 1852 per la nit, quan el vigilant del barri 2n del districte del Mar, Manuel Balamar, va fer la ronda i passà pel palau, es trobà la portalada oberta, el que no era normal, i dos homes dins del pati de la mansió, que tocaven a la porta de l'habitatge. Podem suposar un pati com els tradicionals dels palaus de planta gòtica, amb un pou, una escala als pisos superiors, un lloc per a deixar els carruatges i una o més portes per a accedir a la zona habitada.

Un dels dos homes, el jove Rafael Vargas Muñoz, de catorze anys, li explicà al vigilant nocturn que havien anat a buscar a la seua germana, Francisca Vargas (la jove de 15 anys), que amb una amiga, Francisca, havien marxat de casa per a visitar a una cosina seua, al palau de Gregorio Mayans, però que no havien tornat a casa, per la qual cosa, preocupats, havien marxat a buscar-les.

El vigilant nocturn marxà ràpid a comunicar els fets al comissari inspector, Ramón Montalt, que vivia al carrer del Pont dels Anecs, 4 (al barri dels Pescadors, que correspondria a la vorera de llevant de l'actual plaça de l'Ajuntament, on es troba ara el palau de Correus). Montalt va intuir que alguna cosa greu s'havia produït i informà dels fets al jutge de primera instància del quartell del Mar, José del Soto, el qual precisament vivia al carrer del Mar, número 41. Aleshores el jutge, el comissari, el vigilant nocturn, dues brigades de serenos i alguns vigilants més es dirigiren al palau de la plaça de les Mosques, on arribaren passades les onze de la nit.

Després que cridaren inútilment, el jutge ordenà que portaren una escala de mà. Els agents accediren pel balcó i obriren la porta a la comitiva. Al pis principal no trobaren res significatiu. Però, en pujar al segon pis per l'escala interior, se'n donaren que hi havia un rastre de sang que portava a una cambra superior, tancada amb clau. El jutge ordenà trencar el pany i, quan finalment obriren la porta, pogueren veure amb l'escassa llum dels fanals que portaven quatre cadàvers cosits a ganivetes: les dues joves anomenades Francisca, la casera Maria i el vell propietari Gregorio. L'escena presentava una violència extrema: el cos que menys ferides havia patit no menys de deu punyalades. Se suposà que els crims s'havien produït entre les dos i les set de la vesprada.

La premsa donà notícia del succés i la societat valenciana quedà commoguda: no hi havia memòria d'un quadruple crim a València, i menys a la tranquil·la plaça de les Mosques (continuarà).

completes de Lluís Vives. El senyor Gregorio Mayans habitava al seu palau de la plaça de les Mosques, que ja apareix en el plànol de Tosca de principis del segle XVIII.

Gregorio Mayans y Vives de Cañamás no tenia família i hem de suposar que administrava les seues rendes, que hauria heretat tant del seu pare, Manuel Mayans y Pascual, com, sobretot, de la seua mare, Josefa Teresa Vives de Cañamás, una noble, la família de la qual te-